

Mateusz Ratyński

Muzeum Historii Polskiego Ruchu Ludowego

Stanisław Osiecki (1875–1967). Zarys biografii ministra i parlamentarzysty ruchu ludowego

Słowa kluczowe

Stanisław Osiecki, biografistyka, ruch ludowy, parlamentaryzm, Polskie Państwo Podziemne

Streszczenie

Niniejszy artykuł jest zarysem życia i działalności jednego z najważniejszych polityków ruchu ludowego – Stanisława Osieckiego (1875–1967). Pełnił on liczne funkcje państwowe, należał do grona ważnych działaczy sportowych, turystycznych i lotniczych. Intensywne i długie życie Osieckiego, na przełomie aż czterech epok historycznych, znakomicie pokazuje skomplikowane losy i trudne wybory, jakich musieli dokonywać Polacy w XIX i XX wieku.

Polityk ruchu ludowego Stanisław Osiecki¹ należał do grona najważniejszych postaci polskiego parlamentaryzmu oraz ruchu turystycznego, lotniczego i sportowego. Pełen pasji zawodowych i społecznych, od młodości czynnie udzielał się w życiu publicznym i do końca swoich dni pozostał sprawny fizycznie i umysłowo. Jego życie było ściśle związane z dziejami Polski, Mazowsza i Warszawy. Nazwany przez dziennikarza Wojciecha Trojanowskiego „człowiekiem z żelaza”², był niewątpliwie typem *homo politicus*. Zdaniem działacza Polskiego Towarzystwa

¹ Więcej informacji o Stanisławie Osieckim w biografii mojego autorstwa, zob. M. Ratyński, *Stanisław Osiecki (1875–1967). Polityk z pasją*, Warszawa 2020.

² W. Trojanowski, *Stefan Osiecki*, [w:] *Sztuka polska w Wielkiej Brytanii 1940–2000. Antologia*, wstęp i oprac. M.A. Supruniuk, Toruń 2006, s. 189.

Tatrzańskiego Władysława Krygowskiego, Osiecki charakteryzował się „ojcowską życzliwością dla młodych” oraz „zdrowym osądem, konsekwencją i charakterem”³.

Patriotycznie usposobiony Osiecki bardzo mocno angażował się w pracę społeczną i polityczną, dzięki czemu mógł kształtować współczesną mu rzeczywistość. Nie był jednak „etatowym działaczem”, ponieważ łączył swoją aktywność z obowiązkami zawodowymi i rodzinnymi, a także pasjami sportowymi, krajoznawczymi i taterniczymi. Jak celnie ocenił Osieckiego lider ruchu ludowego, a prywatnie jego przyjaciel, Wincenty Witos: „To człowiek o wielkich walorach moralno-intelektualnych, o zdrowym umyśle politycznym, dużym zawzięciu społecznym. Celem jego życia była praca dla Polski i podniesienie ludu do godności i człowieczeństwa”⁴.

Urodził się w zubożałej rodzinie szlacheckiej wyznania rzymskokatolickiego 20 maja 1875 roku w Ciechanowie. Był najstarszym synem urzędnika akcyzy Ignacego Osieckiego oraz jego drugiej żony Marii z domu Niliwodzkiej. Miał trzech młodszych braci: Michała, Franciszka i Zygmunta. Jego rodzice przykładali dużą wagę do patriotycznego wychowania swoich dzieci w tradycji powstańczej. W rozmowach często przywoływali postać Wojciecha Osieckiego, ojca Ignacego, który był majorem wojsk polskich podczas powstania listopadowego.

Początkowo Osiecki uczył się w domu pod kierunkiem rodziców i prywatnych nauczycieli. W 1891 roku wyjechał z rodzinnego miasta do Warszawy, gdzie rozpoczął naukę w Szkole Niedzielnno-Handlowej. W placówce Zgromadzenia Kupców Warszawskich miał zarówno zajęcia praktyczne, jak i teoretyczne z zakresu handlu, rachunkowości, geografii i języków obcych. W 1896 roku ukończył szkołę z wyróżnieniem i patentem buchaltera. W latach 1896–1898 pracował na stanowisku buchaltera w domu handlowym znanego warszawskiego bankiera Piotra Wertheima. W 1898 roku został buchalterem w warszawskim Towarzystwie Akcyjnym Fabryk Metalowych „Norblin, Bracia Buch i T. Werner”, gdzie był zatrudniony do 1920. Osiecki wspinał się po szczeblach kariery zawodowej, w 1903 roku objął stanowisko głównego buchaltera. W kolejnych latach awansował na prokurenta, a następnie dyrektora fabryki.

³ W. Krygowski, *Stanisław Osiecki*, „Wierchy” 1967, r. 36, s. 332.

⁴ Muzeum Historii Polskiego Ruchu Ludowego w Warszawie, Materiały Stanisława Osieckiego, sygn. 4684, k. o.

Pomimo podjęcia pracy zawodowej, Osiecki nie zaniechał nauki. W latach 1896–1904 uczył się w Warszawskiej Szkoły Realnej. Ukończenie szkoły pozwoliło mu na rozpoczęcie studiów wyższych. W roku akademickim 1904/1905 studiował na Wydziale Matematyczno-Fizycznym Warszawskiego Instytut Politechnicznego im. Mikołaja II. Naukę przerwał strajk szkolny. Przyszły minister zetknął się wówczas ze środowiskiem postępowej demokracji, a jego pierwszym mentorem został pisarz i lider pozytywistów warszawskich Aleksander Świętochowski. Zaangażował się w prace Towarzystwa Kultury Polskiej, ośrodka prowadzącego działalność oświatową i kulturalną wśród robotników i mieszkańców wsi na terenie zaboru rosyjskiego. Osiecki był członkiem Komisji Rewizyjnej (1906–1907 i 1912–1913) oraz zarządu TKP (1909–1912).

Stanisław Osiecki szczególnie doceniał znaczenie warstwy chłopskiej i widział jej potencjalną rolę w odzyskaniu przez Polskę niepodległości. Tłumaczył to następująco: „Byłem przekonany, że do walki o niepodległość Polski należy wciągnąć wielkie masy chłopskie przez wzbudzenie w nich przeświadczenia, że są równymi i niezależnymi obywatelami państwa polskiego i również odpowiedzialnymi za jego losy”⁵.

W 1905 roku związał się z Polskim Związkiem Ludowym, pierwszym ugrupowaniem ruchu ludowego na terenie Królestwa Polskiego. Finansował wydawnictwa PZL oraz jego działalność terenową. W 1907 roku objął redakcję tygodnika „Zagon”. W czerwcu tego roku został, wraz z resztą kluczowych działaczy PZL, aresztowany. Za swoją działalność był więziony w Areszcie Centralnym przy ul. Daniłowiczowskiej w Warszawie, następnie w Twierdzy Brzeskiej. Początkowo działacze PZL mieli zostać zesłani na Syberię, wyrok jednak zamieniono na wysiedlenie poza granice Rosji. W czerwcu 1907 roku Osiecki wyjechał do autonomicznej Galicji. Mając dobrą sytuację finansową, podjął jesienią 1907 roku studia na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Jagiellońskiego. Zetknął się tam z pracą społeczną i oświatową związanego z PSL Koła Towarzystwa Szkoły Ludowej im. Tadeusza Kościuszki.

W pierwszej połowie 1908 roku, dzięki zabiegom żony i mecenaśa Stanisława Patka, Osiecki wrócił do Warszawy. Po przyjeździe włączył się od razu w organizację redagowanego przez Maksymiliana Malinowskiego tygodnika „Zaranie”. Odgrywał ważną rolę w środowisku,

⁵ S. Osiecki, *Ludowcy wobec sprawy niepodległości Polski podczas I wojny światowej*, [w:] *Wspomnienia weteranów ruchu ludowego*, pod red. M. Grada, Kraków 1968, s. 24.

odpowiadając za kwestie propagandowe oraz finansowe. Zaangażował się w prace niezależnego od ziemiaństwa i duchowieństwa Towarzystwa Kółek Rolniczych im. Stanisława Staszica. W 1911 roku został członkiem Komisji Rewizyjnej, a od 1912 organizował Sekcję Mleczarską, która skupiała chłopskie spółdzielcze mleczarnie. Zasiadał także we władzach Towarzystwa Kooperatystów, Towarzystwa Opieki nad Wychodźcami, w latach 1908–1911 był prezesem Towarzystwa Opieki nad Inwalidami. Należał do Stowarzyszenia Zawodowego Pracowników Technicznych i Przemysłowych, Towarzystwa Biblioteki Publicznej w Warszawie. Wspierał finansowo tajną Organizację Nauczycieli Niepodległościowych. W 1909 roku został przyjęty do loży Wielkiego Wschodu Francji „Les Renovateurs”, współtworzył w Warszawie lożę masonską „Wyzwolenie”. Jednym z jego bliskich przyjaciół był Andrzej Strug. Ze środowiskiem masonerii rozstał się w trakcie Wielkiej Wojny, przypuszczalnie z przyczyn ideowych.

Początkowo w czasie I wojny światowej Osiecki był zwolennikiem odzyskania niepodległości w oparciu o państwa centralne (głównie Austro-Węgry). Nawiązał wówczas kontakty polityczne z Władysławem Sikorskim, Józefem Piłsudskim i galicyjskimi ludowcami, na czele z Wincentym Witosem. W 1915 roku, po likwidacji redakcji „Zarania” i aresztowaniu działaczy związanych z tygodnikiem, Osiecki jako jednym z nielicznych liderów środowiska pozostał na wolności. Wykorzystując niemieckie zwycięstwa na wschodnim froncie, dawni zaraniarze powołali Stronnictwo Ludowe. Osiecki był jednym z współtwórców zjednoczenia w grudniu 1915 roku. SL z innymi ugrupowaniami ludowymi działającymi na terenie Królestwa Polskiego – Związkiem Chłopskim i Związkiem Ludu Polskiego – połączyło się, tworząc Polskie Stronnictwo Ludowe (od 1918 r. PSL „Wyzwolenie”). W latach 1915–1920 zasiadał w Zarządzie Głównym PSL, w tym od 1917 do 1918 w charakterze wiceprezesa.

Zaangażował się też czynnie w działalność, skupiającą lewicę niepodległościową, Centralnego Komitetu Narodowego. W ramach CKN był członkiem zarządu oraz przewodniczącym Wydziału Skarbowego. Pełnił również funkcję komisarza VI okręgu Straży Obywatelskiej oraz zastępcy członka Rady Miasta Warszawy. Po akcie 5 listopada 1916 roku, zapowiadającym powstanie zależnej od państw centralnych Polski, Osiecki, wspólnie z Arturem Śliwińskim i Stanisławem Kempnerem, złożył wizytę u gen. Hansa von Beselera, sprzeciwiając się rekrutacji Polaków do wojska niemieckiego. Po rozpadzie CKN, w lutym 1917

roku, był jednym z czołowych działaczy Komisji Porozumiewawczej Stronnictw Demokratycznych.

W styczniu 1919 Osiecki zdobył mandat poselski z trzeciego miejsca listy PSL „Wyzwolenie” w okręgu nr 19, obejmującym powiaty łukowski i garwoliński. Polityk od początku odgrywał znaczącą rolę na forum Sejmu Ustawodawczego. 14 lutego 1919 roku został wybrany, z rekomendacji PSL „Wyzwolenie”, wicemarszałkiem sejmu.

Osiecki był bardzo pracowitym posłem, wygłosił ponad sto przemówień. Zasiadał w Komisji Konstytucyjnej, Komisji Likwidacyjnej, Komisji Przemysłowo-Handlowej, Komisji Regulaminowej i Nietykalkności Poselskiej, Komisji Skarbowo-Budżetowej (od 1921 r. jako jej przewodniczący) oraz Komisji Spraw Zagranicznych. Mimo związków w okresie zaborów z lewicą i Józefem Piłsudskim, Osiecki miał dość pragmatyczne, umiarkowane, centrowe poglądy. Niezadowolony z radykalizmu społecznego części liderów PSL „Wyzwolenie”, na początku kadencji uczestniczył w spotkaniach opozycyjnej grupy Macieja Rataja. W wyniku rozbieżności zdań, co do konsolidacji ruchu ludowego, Osiecki znalazł się w grupie 34 posłów, która przeszła w styczniu 1920 do PSL „Piast”. W kolejnych latach był jednym z ważniejszych działaczy stronnictwa. Zasiadał w Radzie Naczelnej (1920–1931) oraz w Zarządzie Głównym (1920–1921 i 1924–1931). Dzięki swojej niezależnej pozycji potrafił współpracować zarówno z frakcją Wincentego Witosa, jak i Macieja Rataja i Jana Dębskiego. Cieszył się również szacunkiem wśród przedstawicieli innych stronnictw politycznych. Osiecki, z racji posiadanego doświadczenia zawodowego i wykształcenia, był jednym z współtwórców programu ekonomicznego „piastowców”, nawiązującego do haseł spółdzielczości.

Jako poseł Osiecki był referentem szeregu ważnych ustaw skarbowych, które przedstawiał w imieniu Komisji Skarbowo-Budżetowej. Z jego inicjatywy Sejm Ustawodawczy powołał w marcu 1921 roku specjalną sejmową Radę Finansową przy Radzie Ministrów, mającą charakter doradczy. Osiecki zasiadał także w szeregu instytucji finansowych państwa. Był przedstawicielem sejmu w Komitecie Dyrekcyjnym i przewodniczącym Komisji Rewizyjnej Pocztowej Kasy Oszczędności (1921–1923) oraz członkiem Rady Nadzorczej Polskiego Banku Krajowego (1922–1924). Zaangażował się w rozwiązanie sporu granicznego polsko-czechosłowackiego, wygłaszał w tej sprawie liczne interpelacje poselskie i brał udział w spotkaniach międzynarodowych komisji rozjemczych. W trakcie wojny polsko-bolszewickiej zainicjował

zorganizowanie 10 lipca 1920 roku zebrania klubów poselskich, podczas którego zdecydowano o podjęciu wspólnej propagandy wojennej i patriotycznej oraz o zaprzestaniu walk międzypartyjnych.

Stanisław Osiecki uzyskał reelekcję z listy PSL „Piast” do Sejmu RP I kadencji w listopadzie 1922 roku z pierwszego miejsca w okręgu nr 24, obejmującym powiaty łukowski, garwoliński i puławski. 2 grudnia 1922 roku został wybrany z ramienia PSL „Piast” wicemarszałkiem sejmu, którym pozostał do 20 listopada 1925 roku. Pracował w nowej kadencji w charakterze przewodniczącego Komisji Skarbowej (do lipca 1923 r.) oraz członka Komisji Budżetowej. Zasiadał także w specjalnej Komisji Kontroli Długów Państwa.

Osiecki popierał współpracę „piastowców” z ugrupowaniami Chrześcijańskiego Związku Jedności Narodu. Był współtwórcą paktu lancko-ronskiego, w tym przede wszystkim kompromisowych zapisów dotyczących reformy rolnej. Od 27 lipca do 15 grudnia 1923 roku piastował urząd ministra nowo powołanego resortu reform rolnych w koalicyjnym rządzie Wincentego Witosa. Sprawując funkcję, prowadził szerokie prace legislacyjne na rzecz przygotowania projektu reformy rolnej wraz z jej finansowaniem. Aktywnie pracował na rzecz zapewnienia odpowiedniej ilości areалу przeznaczzonego do parcelacji, regulowania obrotu ziemią czy uskutecznienia działalności urzędów ziemskich.

Po upadku rządu centroprawicowego Osiecki ponownie pracował na forum sejmu. Jego poważnym sukcesem było przyjęcie przez większość posłów 20 lipca 1925 roku ustawy o reformie rolnej, która nawiązywała programowo do projektu przygotowanego przez niego dwa lata wcześniej. 20 listopada 1925 roku objął stanowisko ministra przemysłu i handlu w koalicyjnym rządzie Aleksandra Skrzyńskiego. Blisko współpracował z ministrem skarbu Jerzym Zdziechowskim przy opracowywaniu programu reform gospodarczych. Osiecki podejmował działania w kierunku reglamentacji niektórych dziedzin handlu oraz rozwoju słabego przemysłu w ogarniętym kryzysem gospodarczym kraju. Zabiegał o państwowe wsparcie produkcji przemysłowej i rolnej, liczył na zwiększenie roli społecznych organizacji gospodarczych. Zawierał liczne międzynarodowe umowy handlowe, dążył do nawiązania bliższych stosunków ekonomicznych z Czechosłowacją i ZSRR. W czasie kadencji Osieckiego pojawiły się kontrowersje związane z jego decyzją o wykonaniu podpisanej przez poprzedni rząd Władysława Grabskiego, niekorzystnej zdaniem lewicy, umowy ze spółką „Polskie Radio” i sprzedaży Państwowej Wytwórni Aparatów Telegraficznych i Telefonicznych

szwedzkiej Akcyjnej Spółce Elektrycznej Ericsson. Po wyjściu z gabinetu Aleksandra Skrzyńskiego socjalistów, Osiecki poparł koalicję rządową opartą o większość centroprawicową na czele z Wincentym Witosem. W czasie zamachu majowego przebywał od 13 maja 1926 roku, wraz z ministrem sprawiedliwości Stefanem Piechockim, w Poznaniu. Celem ich wizyty było przygotowanie potencjalnego gruntu pod przeniesienie rządu do Wielkopolski oraz zorganizowanie wsparcia wojskowego.

Po dymisji prezydenta i rządu 15 maja 1926 roku Osiecki od początku zajął stanowisko zdecydowanie opozycyjne wobec rządów sanacji. Był jednym z nielicznych parlamentarzystów PSL „Piaś” sprzeciwiających się noweli sierpniowej w 1926 roku. Na przełomie 1926 i 1927 zabiegał o nawiązanie współpracy „piastowców” z powołanym do życia przez Romana Dmowskiego Obozem Wielkiej Polski. Po klęsce tej koncepcji był zdecydowanym zwolennikiem współpracy wyborczej z chadecją. Wybory parlamentarne w marcu 1928 roku nie były szczęśliwe dla Osieckiego, ponieważ nie uzyskał reelekcji do sejmu. W dalszym ciągu działał w kręgach ruchu ludowego. Z przyczyn taktycznych poparł współpracę polityczną w ramach Centrolewu, chociaż brał udział wraz z Wincentym Witosem w rozmowach zmierzających do powstania Centroprawu. Po aresztowaniu Wincentego Witosa i Władysława Kiernika, we współpracy z Maciejem Ratajem i Janem Dębskim zajmował się przygotowaniem stronnictwa do wyborów w listopadzie 1930 roku. Bezskutecznie startował w czwartego miejsca listy państwowej do Senatu, wrócił jednak na kilka miesięcy do parlamentu w 1935 roku, kiedy objął mandat senatora w miejsce zmarłego Bolesława Limanowskiego. W 1931 roku współtworzył zjednoczenie PSL „Piaś”, PSL „Wyzwolenie” i Stronnictwa Chłopskiego w ramach Stronnictwa Ludowego. Zasiadał we władzach ugrupowania, był członkiem Rady Naczelnej (1931–1939), skarbnikiem Naczelnego Komitetu Wykonawczego (1931–1931), członkiem Głównej Komisji Rewizyjnej (1933–1934) oraz Głównego Sądu Partyjnego (1934–1939). Pełnione funkcje były jednak coraz bardziej honorowe, a Osiecki w połowie lat trzydziestych wycofał się z działalności politycznej. Przymuszczałnie był niezadowolony z uradykalnienia w kierunku lewicowym ruchu ludowego, w tym przyjęcia w 1935 roku programu reformy rolnej bez odszkodowania. Sympatyzował też z projektem Frontu Morges, zrzeszającego antysanacyjne siły prawicy i centrum.

Obok aktywnej działalności politycznej, Osiecki był pionierem ruchu turystycznego, lotniczego i sportowego. W okresie zaborów został w 1906 roku członkiem Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego oraz

w 1909 roku Towarzystwa Tatrzańskie (od 1920 r. Polskiego Towarzystwa Tatrzańskie). Organizacje te spełniały rolę nie tylko krajoznawczą i rekreacyjną, ale także patriotyczną, podkreślając jedność wszystkich trzech zaborów. Po odzyskaniu przez Polskę niepodległości Osiecki włączył się w ruch budowy polskiego sportu. W latach 1923–1928 był prezesem ZG Związku Polskich Związków Sportowych, organizacji federacyjnej skupiającej zrzeszenia sportowe, odpowiadającej za propagandę olimpijską oraz kontakty z władzami. Był także przez wiele lat członkiem władz Warszawskiego Towarzystwa Wioślarskiego, organizacji do której wstąpił jeszcze w okresie zaborów. W 1923 roku założył w sejmie Międzyklubową Komisję dla Propagandy Sportu i Wychowania Fizycznego.

Osiecki zainteresowany był także rozwojem lotnictwa. W latach 1925–1926 sprawował funkcję prezesa Ligi Obrony Powietrznej Państwa, która organizowała specjalne zbiórki i propagowała idee transportu powietrznego w społeczeństwie.

Wielką pasją Osieckiego była turystyka górską. W dwudziestoleciu międzywojennym był prezesem Warszawskiego Oddziału Polskiego Towarzystwa Tatrzańskie oraz wiceprezesem (1923–1932 i 1936–1937) i prezesem ZG PTT (1932–1936). Sprawował także w latach 1927–1938 funkcję prezesa Związku Polskich Towarzystwa Turystycznych, organizacji federacyjnej zrzeszającej związki turystyczne i krajoznawcze. Wielkim jego sukcesem było wybudowanie, w latach 1920–1925, do dzisiaj działającego schroniska dla turystów na Hali Gąsienicowej w Tatrach.

W momencie wybuchu II wojny światowej Osiecki przebywał w Warszawie. We wrześniu 1939 roku, podczas obrony stolicy zaangażował się w działalność, mającej charakter służby porządkowej, Straży Obywatelskiej. Objął w niej funkcję komendanta okręgu nr XXVI (Żoliborz – Marymont). Po kapitulacji, za sprawą Macieja Rataja dołączył do struktur konspiracyjnego ruchu ludowego. W marcu 1940 roku objął funkcję przewodniczącego Centralnego Kierownictwa Ruchu Ludowego. Stanowisko było w dużej mierze honorowe, a prym w CKRL wiodli dwaj młodszy członkowie – Józef Niecko i Józef Grudziński. W ramach CKRL Osiecki zajmował się budżetem i finansowaniem ludowej konspiracji. Brał również udział w spotkaniach międzypartyjnych na forum Polskiego Państwa Podziemnego, zabiegał o współpracę z Armią Krajową. Jesienią 1940 roku odrzucił propozycję przyjęcia stanowiska Delegata Rządu na Kraj, był jednym z pomysłodawców objęcia tej funkcji w sierpniu 1942 roku przez prof. Jana Piekalkiewicza. We władzach

CKRL Osiecki pozostał do wybuchu powstania warszawskiego, które przeżył w podwarszawskiej Podkowie Leśnej.

Po zakończeniu działań wojennych Osiecki włączył się w prace polityczne związane z organizacją i odbudową państwa. W latach 1945–1947 był posłem w Krajowej Radzie Narodowej. Pracował w Komisji Skarbowo-Budżetowej, Komisji Spraw Zagranicznych, Głównej Komisji do Spraw Upaństwowienia Przedsiębiorstw, Nadzwyczajnej Komisji do opracowania regulaminu głosowania ludowego oraz Nadzwyczajnej Komisji do opracowania projektu ordynacji wyborczej (był w niej drugim wiceprzewodniczącym). W styczniu 1946 roku był zastępcą delegata na pierwszej sesji Zgromadzenia Ogólnego Organizacji Narodów Zjednoczonych w Londynie.

Stanisław Osiecki był jednym z najważniejszych działaczy powojennego PSL, piastował w latach 1945–1947 funkcję przewodniczącego Głównej Komisji Rewizyjnej. Od początku zdawał sobie sprawę z trudnej sytuacji i postępującego zawłaszczania państwa przez komunistów. Bronił polityki Stanisława Mikołajczyka, pozostał też lojalny wobec wizji niezależnego ruchu ludowego. Mimo represji ze strony władz komunistycznych, z sukcesem startował z listy PSL w 1947 w wyborach do Sejmu Ustawodawczego z okręgu bydgoskiego. Osiecki nie związał się w PSL ze środowiskami dążącymi do współpracy z komunistami. W październiku 1947 roku, po wyjeździe z Polski Stanisława Mikołajczyka i przejęciu władzy w ugrupowaniu przez grupę opowiadającą się za współpracą z reżimem, został usunięty z partii. W 1950 roku został zmuszony do rezygnacji z mandatu posła w Sejmie Ustawodawczym. W kolejnych latach pozostał na bocznym torze wydarzeń politycznych. Cieszył się spokojną emeryturą, pozostał do końca życia w bardzo dobrej kondycji fizycznej i umysłowej. Po odwilży październikowej w 1956 roku był honorowany jako nestor organizacji turystycznych i weteran ruchu ludowego. W 1965 roku, z okazji dziewięćdziesiątych urodzin, otrzymał swoje pierwsze i jedyne państwowe odznaczenie – Krzyż Komandorski Orderu Odrodzenia Polski. W dalszym ciągu pozostał jednak krytyczny wobec komunistycznej rzeczywistości. Do końca życia, jak wspominał Tadeusz Tulibacki, pozostał człowiekiem „tryskającym humorem i pełnym młodzieńczej werwy”⁶.

Stanisław Osiecki zmarł 12 maja 1967 roku. Pochowany został z honorami cztery dni później na Cmentarzu Powązkowskim w Warszawie

⁶ T. Tulibacki, *Stanisław Osiecki*, „Gazeta Wyborcza Stołeczna” 2005, nr 164, s. 8.

(kwatery 184–IV–1). W jego pogrzebie brali udział zarówno przedstawiciele władz państwowych, organizacji turystycznych i sportowych, jak i działacze niezależnego ruchu ludowego.

Dobrze rolę Stanisława Osieckiego w życiu państwowym i społecznym oddał na łamach „Zielonego Sztandaru” Jan Dębski:

Stanisław Osiecki należał do ofiarnych i wybitnych współtwórców ruchu ludowego, części składowej współczesnej historii narodu i państwa polskiego. Cenił dobre tradycje w ruchu ludowym. Nie był jednak tradycjonalistą. Rozumiał współczesność, widział i oceniał przemiany historyczne w świecie i w Polsce. Cieszył się z odmładzania szeregów ZSL. Z rozwoju ZMW i Ludowych Zespołów Sportowych. Był przecież zamilowanym taternikiem, krajoznawcą, długoletnim prezesem Związku Polskich Zespołów Sportowych i Związku Polskich Towarzystw Turystycznych. Ideały młodości realizował w wieku dojrzałym do późnej starości. Zachował sprawność fizyczną i umysłową przez długie lata swego 92-letniego życia, godnego nazwy wybitnego życia ludzkiego⁷.

W działalności publicznej Osiecki nie był typowym działaczem partyjnym, cieszył się opinią eksperta. Był zamożnym człowiekiem, wielokrotnie finansował ze swoich funduszy działalność społeczną i polityczną ruchu ludowego. Kolekcjonował sztukę, miał dobry gust artystyczny. W latach 1936–1937 wybudował elegancką dwupiętrową willę na warszawskim Żoliborzu, w której mieszkał z przerwami do końca życia. Jego ogromną pasją była wspinaczka górską, miał na swoim koncie kilka sukcesów taterniczych. Był bardzo aktywny fizycznie, brał udział w wyprawach krajoznawczych, uprawiał wioślarstwo i łowiectwo, wędkował. W okresie zaborów posiadał willę w Zakopanem. W 1898 roku ożenił się z pochodzącą z ziemiańskiej rodziny, córką właściciela drukarni Józefą Filipowicz herbu Pobóg (1865–1919). Miał z nią dwóch synów: podchorążego Wojska Polskiego Tadeusza (1899–1920), który zginął w wojnie polsko-bolszewickiej oraz architekta, filmowca, grafika i alpinistę Stefana (1902–1977). Po śmierci żony, ożenił się w 1919 z wywodzącą się ze sfer ziemiańskich Jadwigą z domu Filipowicz herbu Łukocz (1894–1988). Mieli dwójkę dzieci: inżyniera Jacka (1921–2012) oraz historyk sztuki, scenografkę filmową Marię (1925–2011) żonę profesora ekonomii Edwarda Kuminka (1920–2003).

Mateusz Ratyński

⁷ J. Dębski, *Wspomnienia o Stanisławie Osieckim*, „Zielony Sztandar” 1967, nr 46, s. 4.

Bibliografia

Archiwalia

Muzeum Historii Polskiego Ruchu Ludowego w Warszawie, Materiały Stanisława Osieckiego.

Wspomnienia

Dębski Jan, *Wspomnienia o Stanisławie Osieckim*, „Zielony Sztandar” 1967, nr 46.

Krygowski Władysław, *Stanisław Osiecki*, „Wierchy” 1967, r. 36.

Osiecki Stanisław, *Ludowcy wobec sprawy niepodległości Polski podczas I wojny światowej*, [w:] *Wspomnienia weteranów ruchu ludowego*, pod red. M. Grada, Kraków 1968.

Trojanowski Wojciech, *Stefan Osiecki*, [w:] *Sztuka polska w Wielkiej Brytanii 1940–2000. Antologia*, wstęp i oprac. M.A. Supruniuk, Toruń 2006.

Tulibacki Tadeusz, *Stanisław Osiecki*, „Gazeta Wyborcza Stołeczna” 2005, nr 164.

Opracowania

Ratyński Mateusz, *Stanisław Osiecki (1875–1967). Polityk z pasją*, Warszawa 2020.

Stanisław Osiecki (1875–1967). Summary of the Biography of a Minister and Parliamentarian of the Polish Peasant Movement

Keywords

Stanisław Osiecki, biographical writing, peasant movement, parliamentarism, the Polish Underground State

Abstract

This article is a summary of the life and activity of one of the most important politicians of the Polish Peasant Movement: Stanisław Osiecki (1875–1967). He held numerous state positions and was one of the important sports, tourism, and aviation activists. Osiecki's long and intensive life, at the turn of as many as four historical eras, brilliantly illustrates the complicated fates and difficult choices that Poles had to make in the 19th and 20th centuries.

Stanisław Osiecki (1875–1967). Abriss der Biografie eines Ministers und Abgeordneten der Volksbewegung

Schlüsselwörter

Stanisław Osiecki, Biografie, Volksbewegung, Parlamentarismus, polnischer Untergrundstaat

Zusammenfassung

Dieser Artikel gibt einen Überblick über das Leben und die Arbeit eines der wichtigsten Politiker der Bauernbewegung – Stanisław Osiecki (1875–1967). Er bekleidete zahlreiche staatliche Ämter und war einer der wichtigsten Aktivisten in den Bereichen Sport, Tourismus und Luftfahrt. Osiecki intensives und langes Leben an der Wende von gleich vier historischen Epochen veranschaulicht perfekt die komplizierten Schicksale und schwierigen Entscheidungen, die die Polen im 19. und 20. Jahrhundert treffen mussten.

Станислав Осецкий (1875–1967). Биографический очерк министра и депутата от крестьянского движения

Ключевые слова

Станислав Осецкий, биография, крестьянское движение, парламентаризм, Польское подпольное государство

Резюме

Данная статья представляет собой краткое описание жизни и деятельности одного из виднейших политиков, представляющих крестьянское движение – Станислава Осецкого (1875–1967). Он занимал многочисленные государственные должности, работая в области спорта, туризма и авиации. Насыщенный и долгий жизненный путь Осецкого, жившего на рубеже целых четырех исторических эпох, прекрасно отображает сложности и непростые выборы, которые выпали на долю польского народа в 19 и 20 веках.